

ЗМІСТ

Вступ	5
--------------------	---

Розділ 1. Економічна безпека

1.1. Поняття економічної безпеки	7
1.2. Предмет, об'єкт, суб'єкт економічної безпеки	10
1.3. Економічна безпека держави	12
1.4. Економічна безпека регіону	14
1.5. Поняття економічної безпеки підприємництва	16
Питання для самоконтролю	28

Розділ 2. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ

2.1. Проблеми правового захисту комерційної таємниці в Україні	30
2.2. Правове регулювання захисту комерційної таємниці за кордоном	33
2.3. Поняття та ознаки комерційної таємниці. Об'єкти та суб'єкти права власності на комерційну таємницю	58
2.4. Система правового захисту комерційної таємниці підприємства, її елементи та складові	65
2.5. Юридичне закріплення права підприємства на комерційну таємницю	69
2.6. Визначення відомостей, що складають комерційну таємницю підприємства	74
2.7. Допуск та доступ до комерційної таємниці	79
2.8. Правове регулювання порядку збереження комерційної таємниці при укладанні господарських договорів, веденні ділових переговорів. Перевірка ділових партнерів	85
2.9. Відповідальність за порушення законодавства про комерційну таємницю	88
Питання для самоконтролю	91

Розділ 3. Економічна розвідка (економічне шпигунство)

3.1. Економічна розвідка як фактор у конкурентній боротьбі.	92
3.2. Організація та ефективність економічної розвідки.	99
3.3. Методи шпигунства (методи збирання інформації).	110
3.3.1. Легальні методи збирання інформації.	110
3.3.2. Напівлегальні методи збору інформації.	113
3.3.3. Нелегальні методи збору інформації.	116
3.4. Канали витікання інформації.	121
3.5. Дані про ділових партнерів та конкурентів.	124
3.6. Технічні засоби збирання інформації.	126
3.6.1. Технічні засоби і збирання розвідувальних даних.	126
3.6.2. Аудіо- і радіотехніка в розвідувальній роботі.	127
3.6.3. Відеотехніка в розвідці.	132
3.6.4. Комп'ютерна розвідка.	133
Питання для самоконтролю.	137

Розділ 4. СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА

4.1. Загальні положення і класифікація заходів захисту.	138
4.2. Проблеми захисту підприємницької діяльності та організація захисту в розвинутих країнах.	141
4.3. Завдання забезпечення захисту підприємництва в Україні.	145
4.4. Служба економічної безпеки підприємства.	147
4.5. Способи захисту від економічного шпигунства.	153
4.6. Комплексна система заходів захисту підприємництва.	156
4.6.1. Основні завдання щодо захисту підприємництва.	156
4.6.2. Системи заходів забезпечення безпеки.	158
4.6.3. Організація захисту об'єктів підприємництва.	159
4.6.4 Програма захисту комерційної таємниці підприємства.	161
4.7. Технічні засоби захисту бізнесу.	161
Питання для самоконтролю.	173

ДОДАТКИ	175
----------------------	-----

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	248
--	-----

ВСТУП

Наша країна переживає складний період свого розвитку. Об'єктивно необхідні зміни в переважній більшості сфер суспільного життя відбуваються з великими труднощами. Перехід до нових форм державного управління та господарювання в умовах неузгодженості правової бази, відсутності науково обґрунтованої концепції реформ, політична нестабільність та ірраціональність мислення породили цілий ряд проблем, загострення яких висуває насамперед проблему забезпечення національної безпеки держави.

Ситуація, що склалась у суспільстві та в економічній системі, викликала багато непередбачуваних небезпек і загроз для підприємництва, яке ще не має необхідного досвіду. Окрім того, ситуація погіршується за рахунок розкрадання, корупції, шахрайства, криміналізації бізнесу, фальсифікації тощо.

У навчальному посібнику розглянуті питання, пов'язані із забезпеченням збереження промислової та економічної таємниці. Раніше цією проблемою в нашій країні (як і в усіх країнах колишнього СРСР) займались державні служби безпеки, а тепер своєю безпекою повинно опікуватись кожне підприємство окремо.

Досвід показує, що економічне та промислове шпигунство можуть завдати підприємству шкоди не меншої ніж економічна криза, необґрунтоване управлінське рішення тощо. На жаль, цим питанням надається все ще мало уваги, оскільки, по-перше, наслідки шпигунства, як правило, виявляються не відразу; по-друге, недостатність знань у вітчизняних підприємців призводить до того, що вони не можуть організувати ефективну власну службу безпеки. Окрім того, необхідної літератури в даній галузі практично немає, державні органи безпеки своїми напрацюваннями ділитись не хочуть, а шлях через власні помилки може коштувати підприємцю дуже дорого.

Все це вимагає, щоб підприємці, менеджери, фінансисти, економісти різних рівнів знали теорію економічної безпеки, розуміли суть еконо-

мічної безпеки підприємства, її структуру, об'єкти економічної безпеки, основні небезпеки та загрози, кількісні та якісні показники оцінки рівня економічної безпеки, основні напрями забезпечення безпеки, а також вміли застосовувати на практиці теоретичні положення.

Без сумніву, забезпечення економічної безпеки підприємства повинно спиратись на існуючі закони, мати правову основу. Однак законодавча база забезпечення безпеки розроблена недостатньо, а більшість нормативних актів, що впливають на результативність господарської діяльності, змінюються дуже швидко.

Економічне, промислове та комерційне шпигунство знаходиться у тісному взаємозв'язку з багатьма галузями знань. А оскільки основним носієм знань є людина, то для успішного ведення бізнесу керівнику (власнику) підприємства необхідно встановити відповідні відносини зі своїми працівниками.

В умовах ринкової економіки підприємство не може ефективно працювати, не маючи найновішої інформації про стан ринку, діяльність конкурентів тощо. Для продуктивного ведення господарської діяльності керівництву підприємства необхідно приймати рішення різного рівня, інформаційну підтримку яких забезпечує система економічної розвідки.

Окрім того, кожного інвестора, зарубіжного бізнесмена нерідко хвилює незахищеність вітчизняних підприємств від промислового та комерційного шпигунства. Тому необхідно на підприємствах створювати надійну програму захисту технологій, розробок, ноу-хау, стратегічно важливої інформації тощо.

Саме для поглиблення теоретичних знань з вирішення вищенаведених завдань пропонується даний навчальний посібник.

Сподіваємося, що дана робота буде корисна студентам економічних спеціальностей, менеджерам, маркетингологам, керівникам підприємств, співробітникам служб економічної безпеки підприємств.